

Rašeliništní mechorosty Českomoravské vrchoviny

Táňa Štechová, Eva Holá, Alžběta Manukjanová

výsledky 2016-2017

Meesia triquetra (poparka třířadá)

Porost *Meesia triquetra* a *Sphagnum contortum* (PR Chvojnov). Foto: E. Holá.

Meesia triquetra je drobný a nenápadný mech, jehož trojboké lodyhy a tříradé olistění dává tomuto druhu prakticky nezaměnitelný vzhled. Osidluje biotopy s **vysokou a stabilní hladinou podzemní vody** – roste zpravidla v nejvlhčích částech slatinišť se **slabě kyselou reakcí** při okrajích malých stružek a tůňek, většinou bývá vtroušen do porostů jiných mechů, souvislejší porosty u nás vytváří jen vzácně.

Kategorie ohrožení (CR / rCR)

***Meesia triquetra* patří v současné době mezi nejohroženější rašeliništní mechorosty v celé České republice.** Druh je zde považován za **glaciální relikv** a ani v nedávné minulosti zde zřejmě nebyl příliš hojný. Většina historických lokalit byla nenávratně zničena nebo na nich byly podmínky změněné natolik, že zde druh nemůže již déle přežívat. Recentně známé populace druhu jsou velmi malé, některé z nich se pohybují na hranici přežití.

Rozšíření

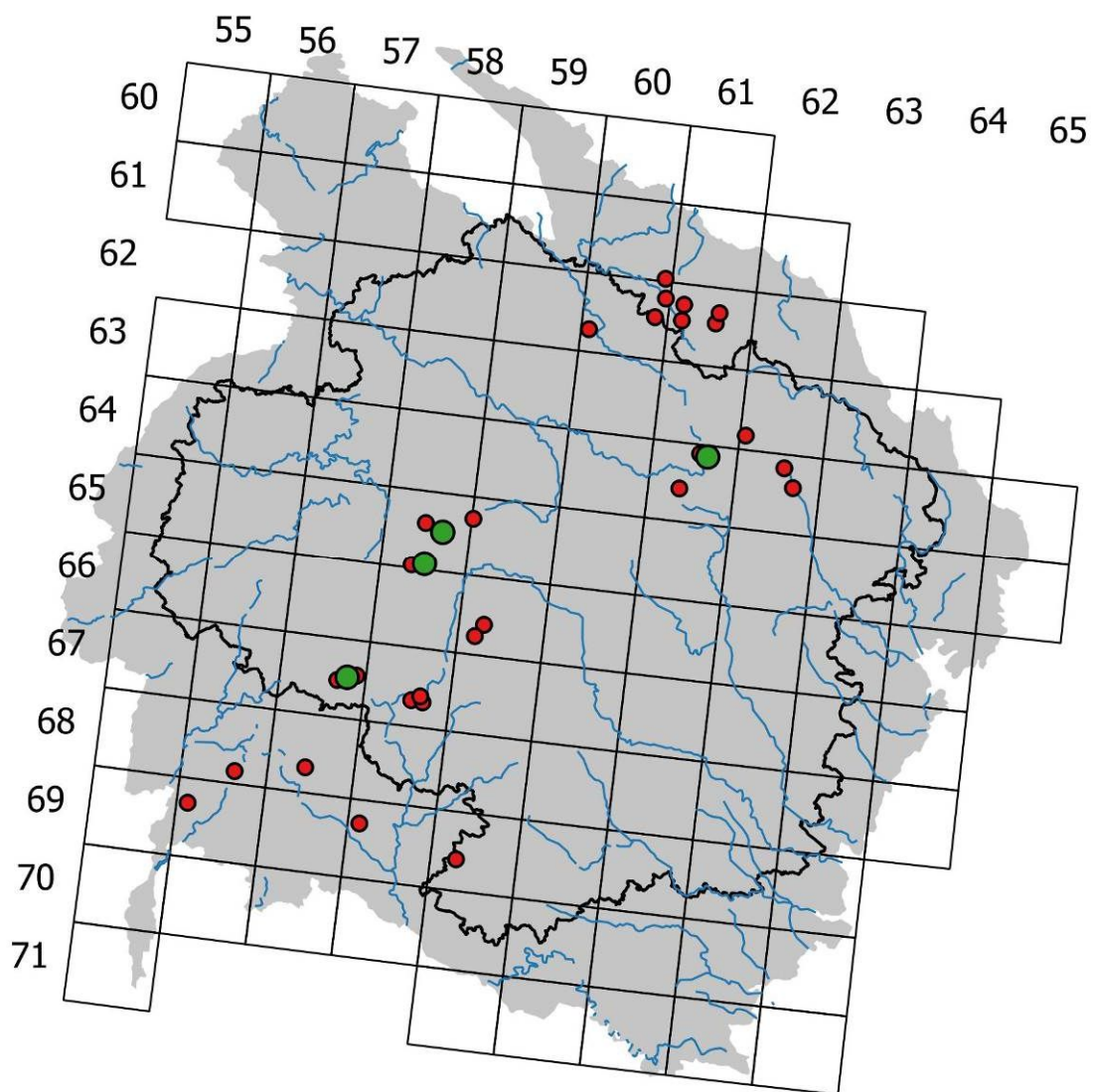
Centrum historického i recentního rozšíření je Českomoravská vrchovina. V minulosti druh rostl asi na 15 lokalitách na Jihlavsku, Telčsku, Dačicku a Novobystřicku, na 5 lokalitách u Žďáru nad Sázavou a podobný počet lokalit je udáván i z okolí Hlinska. Na Českomoravské vrchovině se nachází **4 z 5 recentních lokalit druhu v ČR, 3 lokality jsou na Jihlavsku, 1 ve Žďárských vrších.** Největší z recentních populací druhu jsou na lokalitách PR Chvojnov a PR Šimanovské rašeliniště, kde roste několik trsů o průměrné velikosti cca 100 cm². V PR Rašeliniště Kaliště bylo v r. 2015 zaznamenáno kolem stovky lodyžek, v PP Louky u Černého lesa bylo v r. 2014 zaznamenáno cca 10 lodyžek.

Ohrožující faktory a péče o lokality

Jedná se o **konkurenčně slabý druh, který při jakýchkoli změnách podmínek (zvýšení obsahu živin, pokles hladiny spodní vody, nevhodný management) rychle ustupuje konkurenčně silnějším druhům,** především rašeliníkům. Všechny lokality na Českomoravské vrchovině jsou vyhlášené jako MZCHÚ a jsou pravidelně a kvalitně obhospodařované. Při zachování dosavadní péče (každoroční kosení na nízké strniště, důkladné vyhrabání a včasné odklizení biomasy, likvidace náletových dřevin, příležitostné narušování povrchu) se u větších populací dá předpokládat, že jejich stav bude v příštích letech stabilní. Na lokalitě Louky u Černého lesa je populace druhu kriticky malá, proto by zde bylo vhodné provést zásahy na jeho podporu – ruční vyhrabání konkurenčně silnějších mechorostů a odstranění trsnatých trav a ostřic.

Zajímavosti

Pozoruhodné je znovuobjevení druhu v PR Rašeliniště Kaliště. Tato lokalita byla v minulosti významnou bryologickou lokalitou, kde však v sedmdesátých letech byla část původní rozlohy silně poškozená pokusem o odvodnění, navíc lokalita silně degradovala dlouhodobou absencí pravidelného obhospodařování, v důsledku čehož plocha rašeliniště zarůstala dřevinami a expanzními druhy travin. I přesto, že obnova nejcennější části začala již na konci osmdesátých let, složení rašeliništní vegetace se dramaticky změnilo. Když byl po dlouhých desetiletích obnoven na Českomoravské vrchovině bryologický průzkum, byl z významnějších mechorostů na lokalitě nalezen pouze druh *Hamatocaulis vernicosus*, jehož populace čítala několik desítek lodyžek. V r. 2013 byl na lokalitě pokusně stržen drn v místě téměř již neznatelných zvodnělých sníženin s cílem podpořit populace vzácných mechorostů. Vegetace cévnatých rostlin byla vysečena až na drn, dominující zelené rašeliníky byly odstraněny vyhrabáním železnými hráběmi. Během několika týdnů bylo v místě zásahu objeveno několik lodyžek *Meesia triquetra*, jejíž výskyt zde byl potvrzen naposled před téměř 40 lety. Od té doby se populace postupně zvětšuje, v současné době čítá již přes 100 lodyžek.

Rozšíření *Meesia triquetra*; zelený bod – recentní výskyt, červený bod – historický výskyt, černá linie – Kraj Vysočina, modrá linie – řeky, šedivá plocha – Českomoravská vrchovina.

Seznam recentních lokalit

Českomoravská vrchovina – lokality v Kraji Vysočina:

Dušejov: PR Chvojnov, rašeliniště na pravém břehu Jedlovského potoka, 1,1 km Z od středu Dušejova, 605 m n. m. (49°24'27"N, 15°25'08"E); **Kaliště (u Horních Dubenek):** PR Rašeliniště Kaliště, rašelinné louky V od žel. stanice Jihlávka, 650 m n. m. (49°15'07"N, 15°17'50"E); **Šimanov:** PR Šimanovské rašeliniště, rašeliniště při Maršovském potoku, 0,7 km JJZ od středu obce, 605 m n. m. (49°27'02"N, 15°26'48"E); **Žďár nad Sázavou:** PP Louky u Černého lesa, rašeliniště na SV okraji rybníka Konvent, 800 m S od kostela Zelená hora, 575 m n. m. (49°35'08"N, 15°56'32"E).

Seznam historických lokalit

Českomoravská vrchovina – lokality v Kraji Vysočina:

Bažantka; Doupě – Třeštice; Dudín "Na Padrti"; Horní Dubenky; Chotěboř; Chvojnov; Kaliště; Matějovský rybník; Možděnice; Na Oklice; Nové Město – Pohledec; Olešná na Moravě; Popice u Jihlavy; Rašeliniště Loučky; Sklené; Smrčná; Studnice – Telč; V Lisovech; Vílanecké rašeliniště; Žďár nad Sázavou – Tálský mlýn.

Českomoravská vrchovina – lokality mimo Kraj Vysočina:

Hlinsko – Na Balkovsku; Hlinsko – Stan; Hlinsko "Nad Blatnem"; Kačlehy; Liděřovice; Nová Ves u Čiměře; Rašeliniště u Suchdola; Rohozná; Rváčov; Trhová Kamenice.